

บทที่ 3

ศักยภาพเชิงพื้นที่ของตำบลนาหนองทุ่ม

เขตตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ทิศเหนือติดตำบลผานกเค้า อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ทิศตะวันตกติดกับตำบลห้วยม่วงและตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน ทิศใต้ติดกับตำบลหนองเขียด อำเภอชุมแพ ทิศตะวันออกติดกับตำบลภูพานและตำบลดงลาน อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ครอบคลุมพื้นที่ 173 ตารางกิโลเมตร (108,000 ไร่)

3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ประชาชนของตำบลนาหนองทุ่มส่วนใหญ่จะอพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียงและจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสกลนคร โดยอพยพมาทำอาชีพการเกษตรปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วต่างๆ เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาทางราชการได้ประกาศให้พื้นที่ ที่ใช้ในการปลูกพืชไร่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ทำให้มีการอพยพจากบริเวณดังกล่าวมาตั้งหมู่บ้านใหม่อยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน บางส่วนไปรวมกับหมู่บ้านดั้งเดิม ซึ่งตั้งอยู่ก่อนแล้วนอกเขตอุทยานฯ เดิม ตำบลนาหนองทุ่ม ขึ้นกับตำบลโนนหัน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และแยกจากตำบลโนนหัน เมื่อปี พ.ศ. 2506 มีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน และได้มีการขยายหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเป็น 17 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2531

3.2 สภาพภูมิประเทศ

จากแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1: 50,000 ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2535 จำนวน 4 ราวาง ได้แก่ ราวาง 5342 - I (อำเภอภูกระดึง) , ราวาง 5342 - II (อำเภอคอนสาร) , ราวาง 5342 - III (อำเภอชุมแพ) , ราวาง 5342 - IV (อำเภอสีชมพู) สภาพพื้นที่ของตำบลนาหนองทุ่ม จำแนกออกได้ดังนี้

1) เขตพื้นที่ภูเขา อยู่ทางตอนเหนือของพื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูนในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่านและป่าสงวนดงลาน มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 25.86 ของพื้นที่ตำบลหรือประมาณ 26,431 ไร่ ในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน มีภูเขาที่สำคัญได้แก่ ผานกเค้า(Pha Nok Khao) ภูถ้ำปู่(Phu Thampu) ภูสามยอด(Phu Sam Yot) ภูซ่มงูเหลือม (Phu Sum Ngu Luam) เขาสามยอด(Khao Sam Yot) ผากว้าง (Pha Khwang) ภูผักหนาม(Phu Phak Nam) ผาชำคุณ(Pha Sam Khun) ผาดอกจิก(Pha Dok Chik) โดยจุดที่สูงที่สุดอยู่ที่ยอดของผานกเค้า มีความสูง 896 ม.รทก. และในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงลาน มีภูเขาที่สำคัญได้แก่ ผายาว(Pha Yao) ผาคันทุ้ง(Pha Khan Thung) ผาน้อย(Pha Noi) ภูซ่มหัวปลวก(Phu Sam Hua Puang) ภูซองลาน(Phu Song Lan) ภูผาพวง(Phu Pha Phung) ภูธรรมเนียม (Phu Thamniam) ภูผักเนา(Phu Phak Nao) ภูฮวก(Phu Huak)

2) เขตพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดชัน เป็นพื้นที่หุบเขา อยู่บริเวณบ้านชำผักหนาม พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 3,000 ไร่

3) เขตพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด อยู่บริเวณตอนกลางของพื้นที่ บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน และบางส่วนเป็นพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 60,000 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่

4) เขตพื้นที่ราบ อยู่บริเวณตอนใต้ของพื้นที่ เป็นพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 13,000 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา และพื้นที่บริเวณริมลำห้วยต่างๆ ได้แก่ ลำห้วยตากว่าง ลำห้วยทราย ลำห้วยแด้ ลำห้วยชำแคน ลำห้วยหินลาด และลำห้วยแจะ

3.3 โครงสร้างการถือครองที่ดินและการผลิต

การใช้ที่ดินตำบลนาหนองทุ่มส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่านและป่าสงวนแห่งชาติดงลาน ครอบคลุมพื้นที่ 65,495 ไร่ ส่วนการถือครองที่ดินของตำบลนาหนองทุ่มทั้งหมดจำนวน 36,697 ไร่ (56%) ในพื้นที่ที่ถือครองมีการใช้พื้นที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่การเกษตร (81.8%) โดยพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ใช้ทำนาปลูกข้าว(47.6%) ปลูกไม้เศรษฐกิจได้แก่ ไม้สัก ไม้ยูคาลิปตัส (15.8%) ไม้ผล เช่น ลำไย ส้มโอ และฝรั่ง(7.4%) และพืชไร่ อายุสั้นและอายุยาว ได้แก่ อ้อย ถั่วเหลืองและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คิดเป็น ร้อยละ 3.2 และพืชผักอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.2 พื้นที่ที่อยู่อาศัย(4.9%) และพื้นที่อื่นๆ (13.2%) ดังแสดงในตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1

โครงสร้างการถือครองที่ดินและการผลิตของตำบลนาหนองทุ่ม

หมู่ที่	บ้าน	พื้นที่ถือครอง (ไร่)	พื้นที่การเกษตร (ไร่)							ที่อยู่อาศัย (ไร่)	อื่นๆ (ไร่)
			นาข้าว	พืชไร่ อายุสั้น	พืชไร่ อายุยาว	พืชผัก	ไม้ผล	ไม้เศรษฐกิจ	รวม		
1	นาหนองทุ่ม	2,187	1,550	0	0	0	180	0	1,730	150	307
2	โนนทองกลาง	2,284	1,350	0	0	0	140	0	1,490	180	614
3	ห้วยอีเปาะ	2,814	1,364	115	0	0	248	240	1,967	200	647
4	วังยาวใหญ่	612	400	80	0	20	0	0	500	110	0
5	โนนขาด	4,064	2,230	48	0	0	218	1,338	3,834	150	80
6	โนนโก	3,125	1,185	225	0	0	130	990	2,530	84	511
7	วังยาวน้อย	2,215	1,640	125	118	35	0	0	1,918	195	102
8	นาหนองทุ่ม	2,175	1,008	465	0	0	386	0	1,859	202	114
9	น้อยพัฒนา	4,118	1,880	315	365	0	198	1,000	3,758	76	284
10	สระแก้ว	3,635	1,960	780	0	0	280	520	3,540	65	30
11	ชำผักหนาม	3,437	840	262	583	25	678	0	2,388	155	894
12	น้อยพรสวรรค์	5,081	1,578	348	0	0	58	1,705	3,689	137	1,255
13	วังคักดา	950	650	20	50	0	182	0	862	88	0
	(ร้อยละ)	(100)	(47.6)	(0.1)	(3.1)	(0.2)	(7.4)	(15.8)	(81.8)	(4.9)	(13.2)
	รวม	36,687	17,462	2,748	1,286	115	2,661	5,793	30,015	1,674	4,958

ที่มา : สถิติข้อมูลรายตำบล กรมพัฒนาชุมชน

3.4 ระบบการเพาะปลูก

จากรายงานของสำนักงานเกษตรอำเภอชุมแพ (2547) พบว่า ระบบการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ตำบลนาหนองทุ่ม สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ ได้แก่

- 1) ระบบการเพาะปลูกพืชเดี่ยว (Mono cropping) ได้แก่ ข้าวนาปี อ้อยโรงงาน ไม้ผล (ลำไย ฝรั่ง และอื่นๆ) ไม้ยืนต้น(ไม้สัก) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลืองฤดูฝน พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์
- 2) ระบบการเพาะปลูกพืชแซม (Row intercropping) จะมีไม้ผลเป็นพืชหลักและแซมด้วยพืชไร่ ได้แก่ ลำไยแซมด้วยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หรือลำไยแซมด้วยถั่วเหลือง

3) ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน (Crop rotation) จะมีข้าวนาปีเป็นพืชหลักในฤดูฝน ตามด้วยพืชไร่หรือพืชผัก ได้แก่ ข้าวนาปี-ถั่วฤดูแล้ง หรือข้าวนาปี-พืชผักฤดูแล้ง

4) ระบบไร่นาผสม (Mixed farm) เป็นการทำกิจกรรมทางการเกษตรหลายอย่างเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคในครัวเรือน ตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ลดความเสี่ยงของราคาที่ไม่แน่นอน และความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งในที่ลุ่ม และที่ดอน โดยพื้นที่ไร่นาผสมจะมีแหล่งน้ำในไร่นาอย่างพอเพียง

3.5 โครงสร้างอาชีพของชุมชน

และจากข้อมูลในตารางที่ 3-2 จะพบว่าประชากรของตำบลนาหนองทุ่มส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 37.9 รองลงมาทำอาชีพทำไร่ ทำสวน และประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้างและอื่น ๆ ประมาณ 25%

ตารางที่ 3-2

โครงสร้างอาชีพของชุมชนตำบลนาหนองทุ่ม

หมู่ที่	บ้าน	ครัวเรือนทั้งหมด	ประชากร	ทำไร่	ทำนา	ทำสวน	เลี้ยงสัตว์	ค้าขาย	รับจ้าง / บริษัท/ อื่น
1	นาหนองทุ่ม	262	869	30	150	70	15	12	25
2	โนนทองกลาง	101	359	3	75	3	9	2	25
3	ห้วยอีเปาะ	83	296	10	40	-	8	2	15
4	วังยาวใหญ่	227	678	50	135	101	5	4	90
5	โนนขาด	337	1,065	20	68	15	7	5	70
6	โนนโก	372	773	2	117	3	21	5	33
7	วังยาวน้อย	327	1,257	138	215	30	62	17	33
8	นาหนองทุ่ม	166	639	5	67	6	10	3	55
9	น้อยพัฒนา	190	710	24	64	22	10	7	11
10	สระแก้ว	115	460	30	60	7	2	3	0
11	ชำผักหนาม	170	585	160	60	30	20	7	128
12	น้อยพรสวรรค์	199	820	20	50	-	5	5	221
13	วังศักดิ์	124	509	-	111	6	6	3	12
(ร้อยละ) รวม				(18.9)	(37.9)	(9.2)	(6.6)	(2.3)	(25.1)
				603	1,212	293	1,210	75	803

ที่มา : สถิติข้อมูลรายตำบล กรมพัฒนาชุมชน

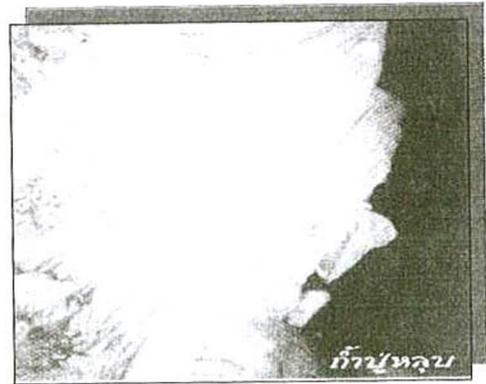
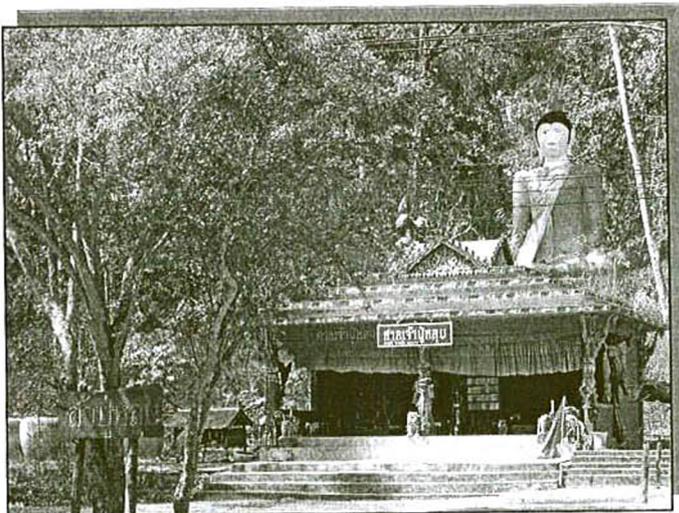
3.6 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลนาหนองทุ่ม

พื้นที่ในตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

รูปที่ 1 ถ้ำผาพวง

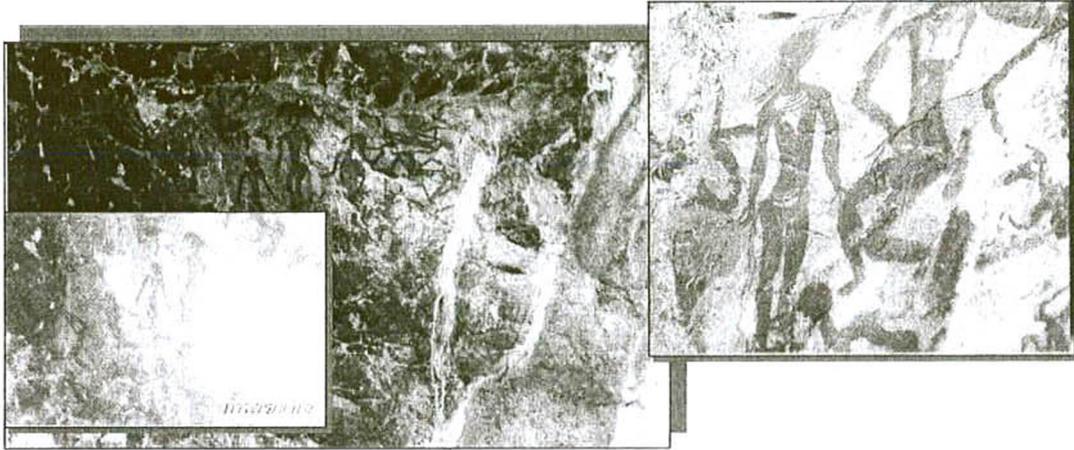
ถ้ำผาพวง ภายในถ้ำมีหินย้อยลงมาเป็นพวงๆ จากผนังเพดานถ้ำ แต่ก่อนยังไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก เพราะการเดินทางเข้าไปถึงไม่สะดวก ปัจจุบันมีถนนดินซึ่งตัดเข้าไปชั่วคราวใช้การได้เฉพาะในฤดูแล้ง ลักษณะภายในถ้ำมีหินงอก - หินย้อยสวยงามมาก ผนังเพดานถ้ำสามารถทะลุออกไปบนยอดเขาเป็นจุดชมวิวได้เป็นอย่างดี ปากถ้ำอยู่ที่สูง อากาศถ่ายเทได้ดี เหมาะสำหรับศึกษาระบบชาติ พักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างยิ่ง

รูปที่ 2 ถ้ำปู่หลุบ

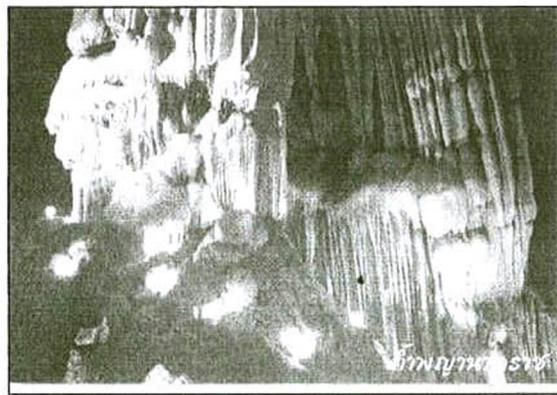
ถ้ำปู่หลุบ มีคำเล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับถ้ำอันสวยงามนี้ว่า มีฤาษีตนหนึ่งนามว่า หลุบ มีวิชาอาคมแก่กล้า ใช้ถ้ำแห่งนี้เป็นที่บำเพ็ญภาวนาจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต และชาวบ้านก็ได้ตั้งศาลเจ้าขึ้นมาบริเวณหน้าถ้ำ เพื่อเป็นที่กราบไหว้สักการะของผู้คนที่ผ่านไปมา จึงเรียกกันติดปากว่า “ถ้ำปู่หลุบ”

ลักษณะปากถ้ำอยู่ไม่สูงจากพื้นดินมากนัก ภายในเป็นหินปูนมีหินงอก - หินย้อย เกร็ดแวววาว สวยงามแยกเป็นห้องๆ รวม 5 ห้อง จุคนได้ประมาณ 500 คน มีบ่อน้ำผุดใสเย็นมีน้ำขังอยู่ในบ่อตลอดปี เข้าใจว่าเป็นบ่อน้ำมนต์ของฤาษีปู่หลุบ ทางเข้าถึงสะดวกสบาย

รูปที่ 3 ภาพถ่ายถ้ำลายแทง

ถ้ำลายแทง บริเวณปากถ้ำเป็นเนินเขาสูงจากพื้นดินประมาณ 8 เมตร ที่ปากถ้ำเป็นลานกว้าง ประมาณ 10 เมตร รอบบริเวณมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมครึ้ม บนผนังหินปากถ้ำสำรวจพบภาพเขียนสีโบราณ อย่างชัดเจนภาพเขียนด้วยสีแดง เขียนลงบนผนังถ้ำกว้างประมาณ 2 ตารางเมตร มีภาพเขียนลักษณะต่าง ๆ เช่นภาพคน สัตว์ และอื่น ๆ รวมแล้วประมาณ 200 ภาพ จนปัจจุบันก็กำลังรอฟื้นฟูงานหลักฐานการ ค้นพบอยู่ซึ่งยังไม่ทราบอายุของภาพ

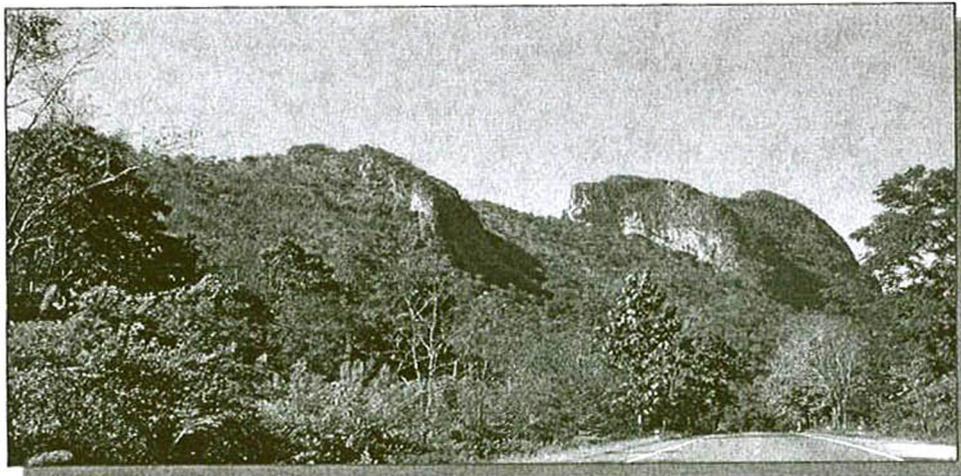

ถ้ำพญานาคราช เป็นถ้ำหินปูนมีหินงอก - หินย้อย ตั้งอยู่ห่างจากถ้ำลายแทง ประมาณ 300 เมตร บริเวณปากถ้ำเป็น ช่องทางเข้าถ้ำกว้างประมาณ 3 เมตร สูง 1.50 เมตร ข้างในถ้ำจะเป็น โถงกว้าง มีหินงอก - หินย้อย สวยงามมาก และสามารถเดินทะลุออกไปอีกด้านหนึ่งของถ้ำได้ แต่ต้องมีผู้นำ ทางถึงจะไปได้เนื่องจากถ้ำมีความสลับซับซ้อนถ้าหากไม่เคยเข้าไปอาจหลงทางได้และภายในถ้ำจะมีตมมากเวลา เข้าไปเที่ยวในถ้ำต้องเตรียมไฟฉายเข้าไปด้วย

รูปที่ 5 ภาพถ่ายน้ำตกพลาญทอง

น้ำตกพลาญทอง เป็นน้ำตกหินปูนขนาดเล็กสูงประมาณ 10 เมตร อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยาน ฯ ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร (ด้านทิศใต้ของ โรงเรียนบ้านชำผักหนาม) น้ำตก เกิดต้นน้ำ ซึ่งเป็นน้ำซับ (น้ำขำ) หลายสายไหลไปรวมกันลงลำห้วยแล้วไหลรวมลงน้ำตก สวยงามมาก หากเป็นฤดูน้ำหลากหรือฤดูฝน น้ำตกพลาญทองยังมีชั้นเล็กชั้นน้อย ที่ไหลลดหลั่นกันไปตามลำธารสายนี้ ซึ่งปกคลุมไปด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดเหมาะอย่างยิ่งในการพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว

รูปที่ 6 ภาพถ่ายผานางนอน

จุดชมวิวผานางนอน เป็นสถานที่ทางธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาหนองทุ่ม ร่วมกับ อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน มีโครงการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า OTOP ของอำเภอชุมแพ ให้กับนักท่องเที่ยวที่แวะชมเนื่องจากความเหมาะสมของพื้นที่ที่อยู่ติดกับถนนมลิวรรณ สายขอนแก่น - เลย (กม. 123 - 124)และความสวยงามทางธรรมชาติ

ของภูเขาหินปูน เมื่อสังเกตดูดีๆ จะเหมือนรูปผู้หญิงนอนหงายหน้า จึงเป็นที่มาของชื่อ “ผานางนอน” ซึ่งเป็นภูเขาสูงเดียวกันกับ “ผานกเค้า”